

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

Slang v současné češtině: slovník kynologického slangu

Slang in present Czech language: Dictionary of cynology slang

Bakalářská diplomová práce

Veronika Hrmová

Obor: Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích
prostředcích

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Dariny Hradilové, Ph.D. pouze s využitím uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 20. 4. 2015

.....

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí práce, Mgr. Darině Hradilové, Ph.D., za poskytnutí odborného dohledu, věcných připomínek a času, který mi věnovala.

Obsah

Úvod	6
1. Slang ve funkční stratifikaci češtiny	8
1.1 Nespisovné vs. spisovné útvary českého národního jazyka	8
1.2 Dialekt a sociolekt.....	8
1.3 Postavení slangu mezi ostatními sociolekty.....	8
1.3.1 Argot.....	9
1.3.2 Žargon.....	9
1.3.3 Hantýrka.....	10
2. Slang	10
2.1 Co je to slang?.....	10
2.2 Původ slova.....	11
2.3 Hlavní aspekty slangu	11
2.3.1 Jazykové aspekty slangu.....	12
2.3.2 Mimojazykové aspekty slangu	14
3. Slang ve slovní zásobě	15
3.1 Tvoření slangových výrazů.....	15
3.1.1 Odvozování.....	15
3.1.2 Skládání.....	17
3.1.3 Zkracování, mechanické krácení a překrucování	17
3.1.4 Přenášení slovního významu.....	18
3.1.5 Tvoření sousloví a frazeologických spojení	19
3.1.6 Přejímání slov z cizích jazyků.....	19
4. Lexikografie.....	20
4.1 Typologie slovníků	20
4.1.1 Slangové slovníky	21
4.1.2 Existující slangové slovníky	22
4.2 Výstavba slovníku	23
4.2.1 Makrostruktura slovníku	23
4.2.2 Mikrostruktura slovníku	23
4.2.3 Výběr hesel.....	24
5. Slovník kynologického slangu	26
5.1 Úvod ke slovníku	26
5.2 Úvod ke struktuře slovníkového hesla	29

5.2.1 Příklad struktury hesla	29
5.3 Slovník.....	30
Zkratky	49
6. Analýza kynologického slangu	50
6.1 Sémantika hesel	50
6.2 Slovnědruhé hledisko.....	51
6.2.1 Struktura pojmenování	52
6.3 Slovo tvorba.....	54
6.3.1 Odvozování.....	54
6.3.2 Skládání.....	54
6.3.3 Zkracování	54
6.3.4 Přenášení slovního významu.....	55
6.3.5 Tvoření sousloví.....	55
6.3.6 Přejímání slov z cizích jazyků.....	55
6.4 Původ slov	56
6.4.1 Slova přejatá z angličtiny	56
6.4.2 Slova přejatá z francouzštiny	56
6.4.3 Adaptační mechanismy	57
6.5 Synonyma a antonyma.....	57
6.6 Expresivita	58
6.6.1 Deminutiva	58
Závěr	60
Seznam použité literatury.....	62
Anotace	65

Úvod

Pro téma kynologického slangu jsem se rozhodla, protože se psům věnuji již od dětství. V posledních letech jsem aktivně vstoupila do kynologie, a to zejména prostřednictvím výstav a chovu psů. Kynologický slang je velmi rozmanitý a ani člověk, který se kynologií zabývá, nezná výrazy ze všech odvětví. Těmi méně známými jsou především zkratky a zkrácené názvy různých plemen psů, výstavní tituly a ocenění či chovatelská mluva. Kvůli tomu jsem se rozhodla věnovat se této problematice více do hloubky a vytvořit slovník často používaných slangových výrazů.

Před samotným psaním se seznámím s odbornou literaturou, která se zabývá problematikou slangu. V teoretické části budu primárně vycházet z publikace *Jaroslava Hubáčka, O českých slanzích*, která je jedinou knihou zpracovanou na téma slangu v obecné rovině u nás. Oporou mi také bude *Kynologický výkladový slovník*, dále jen KVS. Obezámila jsem se s bakalářskou prací, která se zaměřuje na současný kynologický slang, ale autorka se omezuje nejvýše na mluvu na cvičišti, výcvik psů, některá plemena a výcvikové pomůcky. Proto jsem se rozhodla, že se zaměřím na jiné aktivity, aby bylo zmapováno i další odvětví kynologického slangu.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. V úvodní části se budu věnovat teorii, kde se budu zabývat představením a postavením slangu v systému národního jazyka, funkční stratifikací české slovní zásoby. Další kapitolou budou aktuální lexikografické postupy, protože mým výstupem je vytvoření slovníku.

Cílem mé práce je sestavení kynologického slovníku, který bude obsahovat výrazy z výstavního prostředí, chovatelství, běžného života milovníků psů, výživy a veterinární péče. Dále bych chtěla objasnit často používané zkratky

psích plemen, protože je to velmi oblíbený způsob vyjadřování se v internetových diskuzích, který je často i pro jiné kynology neznámý, protože zkratky méně početných plemen neznají ani členové kynologické komunity.

Materiál pro svůj slovník excerpuji z kynologických diskuzí, kde se slang aktivně využívá. Získané výrazy budou tedy pocházet převážně z psaných zdrojů na internetu. Jazykový materiál čerpám i z mluvené komunikace, a to na základě záznamů souvisejících s mou aktivní participací na výstavách psů, kterých jsem se účastnila jako pracovník v kruhu i vystavovatel psa. Dále se také zaměřím na oficiální názvy a zkratky.

Ve druhé části bakalářské práce předložím vytvořený kynologický slovník. U výrazů bude vždy provedena slovnědruhovú analýza, uveden sémantický výklad a v případě cizích slov i původ. Dále bude následovat použití hesla v kontextu pro lepší porozumění a samozřejmě vysvětlení výrazu a rozepsání jeho případných variant.

Na slovník bude navazovat analýza zaměřená na slangové výrazy z hlediska slovnědruhového a slovotvorby. Dále okomentuji sémantiku a původ slov, případná synonyma či antonyma a zmíním expresivitu a dublety.

1. Slang ve funkční stratifikaci češtiny

1.1 Nespisovné vs. spisovné útvary českého národního jazyka

K nespisovným útvarům českého jazyka patří dialekty a sociolekty. Ty na rozdíl od spisovné češtiny nemají žádnou normu (Pravidla českého pravopisu, Slovník spisovné češtiny), podle které by se měly řídit. Spisovná čeština se používá při oficiálním styku s úřady, v psané formě jazyka, slouží k reprezentaci a měla by být jazykem médií. Nespisovná čeština se naopak používá zejména v ústní komunikaci a neoficiálním vystupování.

1.2 Dialekt a sociolekt

Jazykový útvar, který je vymezený územím se nazývá dialekt (nářečí). Nářečí je označení mluvy spíše na menším území, ve větších oblastech vznikají interdialekty (nadrářečí). Nejznámějším nadrářečím je obecná čeština. Nářečí jsou v dnešní době na ústupu, dochází k rozvoji interdialektů.

Vedle tohoto tradičního rozdělení na nářeční skupiny podle daného teritoria existuje také vymezení podle sociálních hledisek, jedná se o sociolekty, ke kterým náleží slang, profesní mluva i argot.

1.3 Postavení slangu mezi ostatními sociolekty

Paralelně se slangem existuje ještě několik výrazů pro podobné mluvy (slang, žargon, argot a hantýrka). Rozdíl mezi slangem a argotem je patrný na první pohled, ale žargon a hantýrka už tak jasné nejsou. Často jsou vzájemně zaměňovány či dokonce chybně používány v domněnání, že je to správné, a proto se pokusím stručně

vysvětlit v čem je mezi nimi zásadní rozdíl a budu při tom vycházet z článku *Františka Kopečného*.¹

¹ KOPEČNÝ František: K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargón. Naše řeč [online]. 1981, č. 2, roč. 64. [Citováno 17. 11. 2014]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: < <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>>.

1.3.1 Argot

Argot se dá považovat za slang společenské spodiny (zlodějové, narkomani, žebráci atd.). Často je označován také jako „tajný jazyk“. Pouze příslušníci podsvětí věděli o čem je řeč, protože se používaly jiné výrazy i pro naprosto běžné věci. Cílem bylo utajení dané skutečnosti před veřejností. Znalost argotu neboli zlodějské mluvy prozrazovala, že člověk patří do deklasované skupiny.

Argot se vyznačuje obrovským množstvím synonym, která se neustále vytvářela potom, co bylo slovo prozrazeno veřejnosti. Silným projevem je expresivita a vulgarita. Mnoho prozrazených argotických slov se dnes využívá v běžném slangu, dokonce jej přejímají i interdialekty, hlavně obecná čeština, jedná se o tzv. argotizování. Hranice mezi slangem a argotem je velmi tenká.

Původ slova je komplikovaný, jelikož by mohlo pocházet z francouzského argoter = žebrat, o čemž jsou zmínky z první poloviny 18. století. Může ovšem sahat až do 12. století, kdy slovo argot znamenalo ostruhu, pařát. Původ může mít i ve francouzském argoter, což znamená hádat se.

1.3.2 Žargon

Podle *Slovníku spisovného jazyka českého*² se jedná o mluvu určité společenské skupiny nebo pracovního společenství, nese také označení hantýrka a slang. A právě v této definici se dostáváme k jádru věci. Žargon by měl být pouze synonymem slangu, ale významově jej lze vnímat spíše jako synonymní výraz pro argot a hantýrku.

Zmínky o něm existují již ve 12. století, avšak v 15. století je žargon známý jako „jazyk zločinců“.

² Slovník spisovného jazyka českého. [online, citováno 20. 11. 2014]. Dostupné z: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=žargon&sti=EMPTY&where=hesla&hsustr=no>>.

1.3.3 Hantýrka

Hantýrka je opět mluva zvláštních zájmových a společenských vrstev, jedná se o vyjadřování v odborné ne dobře srozumitelné mluvě.

Tento výraz je poté synonymem k žargonu. Původ má pravděpodobně v německém *hantieren* = provozovat obchod nebo živnost. Hantýrovat poté znamená zacházet s něčím, hanlivě právě manipulovat s pojmy. Vychází se také z předpokladu, že se při obchodování lidé dohadovali.

2. Slang

2.1 Co je to slang?

Slang se stejně jako nářečí řadí do nespisovných útvarů českého jazyka, jak už jsem zmínila výše. Stále častěji ovšem dochází k prolínání obou vrstev a výrazy, které dříve patřily do slangu, se stávají spisovnými.

Vymezit pojem slang není jednoduché, jelikož je chápán mnoha způsoby. Navíc se můžeme setkat i s několika synonymními termíny, kterými jsou podle *Jaroslava Hubáčka*³ např. sociální nářečí, společenská nářečí, vrstevná nářečí a další. Slang slouží k usnadnění komunikace osob stejné zájmové skupiny nebo povolání. Několikaslovné názvy jsou často zkracovány.

„Slang je svébytná součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) dorozumívacím styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či zájmové sféře.“⁴

³ HUBÁČEK, Jaroslav. O českých slanzích. 2., dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil. 1981, str. 9.

⁴ HUBÁČEK J., JANDOVÁ E., SVOBODOVÁ J.: Čeština pro učitele. Opava: VADE MECUM s.r.o. 1998, str. 24. ISBN: 80-86041-30-1.

Slang patří do skupiny sociolektů a dále z něho lze vyčlenit profesionalismy a slangismy. Profesionalismy jsou nespisovné výrazy odvozené od odborných pojmenování a vztahující se přímo k nějakému povolání. Rozdíl mezi nimi a termíny spočívá v tom, že neexistuje žádná norma, která by jejich používání ustalovala. Slangismy se naproti tomu vztahují spíše k zájmovým skupinám a nesou expresivní příznak.

2.2 Původ slova

Pojem slang pochází pravděpodobně z anglického 's language (přivlastnění jazyka někomu, např. student's language = jazyk studentů). Slang se začal používat asi v polovině 18. století v Anglii a znamenal vulgární jazyk.

Podle *Františka Kopečného*⁵ je však takový vznik pojmenování výrazu slang málo pravděpodobný a spíše se přiklání k jinému názoru. Původ by měl mít ve druhém stupni anglického slovesa sling (= mrštit, vrhnout). Dalším a velmi pravděpodobným názorem na tuto problematiku je vznik slova z norského sleng (= házení, vrhání). Obě tyto domněnky pracují s tím, že slang je „vrhání se slovy“.

2.3 Hlavní aspekty slangu

Analýze slangu se věnoval *Jaroslav Hubáček* ve své práci *O českých slanzích*⁶, kde mimo jiné definoval právě aspekty slangu. Já budu vycházet z jeho rozdělení. Při studiu se slang dá hodnotit ze dvou základních aspektů: jazykového a mimojazykového. Je ovšem potřeba na tyto hlediska pohlížet jako na celek.

⁵ KOPEČNÝ František: K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargón. Naše řeč [online]. 1981, č. 2, roč. 64. [Citováno 17. 11. 2014]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: < <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>>.

⁶ HUBÁČEK, Jaroslav. O českých slanzích. 2., dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil. 1981, str. 19–27.

2.3.1 Jazykové aspekty slangu

- a) nespisovnost
- b) komunikativní funkčnost a využívání produktivních pojmenovacích (onomaziologických) postupů
- c) systémovost
- d) snaha o pojmovou diferenciaci
- e) stav odborné terminologie
- f) vyjadřování expresivity
- g) vhodnost pro mluvené jazykové projevy

a) Nespisovnost

Slangové výrazy se vyznačují v první řadě nespisovností. Jedná se o synonymní výrazy ke spisovným pojmenováním a jejich cílem je zjednodušení. Dochází tak ke vzniku minimálně dvojčlenné synonymní řady. Tím, že některé slangové výrazy pronikají do běžné mluvy je hranice mezi spisovností a nespisovností velmi tenká. Některé výrazy se dokonce stávají spisovnými.

b) Komunikativní funkčnost a využívání produktivních pojmenovacích postupů

Pod pojmem komunikativní funkčnost se rozumí, že slangový výraz musí stručně a jednoznačně vystihovat pojmenovávaný objekt, aby splnil svou funkci. Důkazem toho je tvoření slangových výrazů prostřednictvím univerbizace, která je jedním z nejčastějších procesů.

Prostřednictvím univerbizace vznikají slangové výrazy primárně odvozováním, skládáním a zkracováním. Sekundárně pak můžeme mluvit o vzniku slangových pojmenování na základě metonymie či u přejatých výrazů.

c) Systémovost

Za systémové výrazy se dají považovat jednoslovná slangová pojmenování. Naopak slangová sousloví se vyskytují zřídka, jelikož slang má hlavně zjednodušovací funkci, a proto jsou většinou silně expresivní. Slangová sousloví neexpresivní jsou často vnímána jako zažitá názvy a pomalu přecházejí do terminologické vrstvy.

Hlavní projev systémovosti v rámci slangu jedné skupiny spočívá v tom, že se tvoří slangové výrazy pro důležité objekty, jejichž terminologické označení je naprosto vyhovující a není potřeba jej nijak zjednodušovat (např. pojmenovávání lokomotiv). Lze tu pozorovat jazykovou hravost se slovy.

d) Pojmová diferenciacie

Míra diferenciacie slangový výrazů je v každém slangu jiná. Někde je větší potřeba vytváření synonymních výrazů pro pojmenování činnosti či věci, protože příslušníci dané skupiny nepovažují současný výraz za dostatečně vystihující.

e) Stav odborné terminologie

Funkcí slangu je zjednodušení komunikace mezi příslušníky stejné skupiny. Zejména v mnohých tradičních řemeslech se dříve používaly termíny z cizích jazyků (hlavně z němčiny), protože neexistovaly české ekvivalenty. Následně byla často vytvářena slangová pojmenování z těchto termínů. Ta měla většinou neutrální povahu, nenesla příznak expresivity, jak je tomu u českých slangových výrazů. Docházelo tak k rozvoji české terminologie a zároveň používání přejatého slangu. V některých případech se dokonce nespisovný slangový výraz stal termínem.

f) Vyjadřování expresivity

Slangové výrazy často disponují větší či menší mírou expresivity. Existují ovšem i výrazy, které příznak expresivity nenesou, jelikož slouží pouze k věcnému pojmenování.

g) Vhodnost pro mluvené jazykové projevy

Již při tvoření slangových výrazů je nutné mít na paměti, že slouží primárně k mluvenému jazykovému projevu.

2.3.2 Mimojazykové aspekty slangu

- a) stupeň uzavřenosti určitého prostředí, jeho stáří, tradice a rychlost rozvoje
- b) věkové a sociální složení příslušníků daného prostředí
- c) psychické faktory

a) Stupeň uzavřenosti

Tento aspekt není jednotný, jelikož každý slang je jiný. Obecně platí, že uzavřenější, co se veřejnosti týče, jsou různé profese (např. horníci, vojáci apod.). Příslušníci těchto skupin poté nejsou tolik ovlivňováni právě veřejností. Jejich slang je více ustálený a má bohatou tradici.

Na rozdíl od toho slangu, které jsou více přístupné široké veřejnosti (např. studentský, sportovní, apod.) mají větší propustnost slangových výrazů a jejich míra uzavřenosti je mnohem nižší.

Slangové výrazy jednotlivých skupin jsou také ovlivněny tradicí s rychlostí rozvoje. Některá dříve rozšířená řemesla již zanikla a jiná naopak zaznamenala prudký rozvoj. Slang zaniklých řemesel můžeme dnes vnímat jako zastaralý.

b) Věkové a sociální složení příslušníků daného prostředí

Při utváření slangu záleží také na tom, jací jsou příslušníci dané skupiny, co se týče věku a sociálního postavení ve společnosti. Studenti jsou mladí a dochází také k neustálému střídání příslušníků této skupiny a obohacování slangu novými výrazy. Naopak lidé vykonávající nějakou profesi po celý život (např. železničáři) budou neustále používat ty stejné výrazy a za svou kariéru

obohatí svůj železničářský slang minimálně. Potřebu vytvořit nový slangový výraz budou mít v okamžiku, kdy začnou pracovat s nějakým novým strojem nebo s nimi začne pracovat mladší kolega, který se bude snažit být originální a vtipný.

c) Psychické faktory

Psychické faktory ovlivňující slang můžeme pozorovat při snaze o rychlé začlenění se do skupiny nebo jako důkaz příslušnosti k dané skupině a pak také, když se příslušníci skupiny snaží vyjádřit výjimečnost jejich činnosti. Z první možnosti vyplývá, že lidé považují slang za jeden ze znaků, který signalizuje příslušnost ke skupině.

3. Slang ve slovní zásobě

3.1 Tvoření slangových výrazů

Tvoření slangu zpracoval *Jaroslav Hubáček*⁷ a z jeho práce také budeme vycházet. Při tvoření slangových výrazů se uplatňují postupy transformační i transpoziční. Transformační nebo také slovotvorné procesy zahrnují odvozování, skládání a zkracování. Při transpozičních postupech dochází k sémantickému tvoření (na základě metonymické či metaforické podobnosti), tvoření víceslovných názvů a přejímání.

3.1.1 Odvozování

1. Podstatná jména

Pojmenování osob

a) činitelské – tvoří se přidáním přípony -ák (např. nádražák), méně často se využívají přípony: -l, -oun, -ař, -č, -ník, -íř, -a

b) konatelské – tvoří se od jmenného základu nejčastěji přidáním přípony -ář

⁷ HUBÁČEK, Jaroslav. O českých slanzích. 2., dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil. 1981, str. 163–172.

(např. češtinář), méně často se využívají přípony: -ak, -ák, -ista, -(n)ík, -ovec, -a
c) přechýlené – nejčastěji se tvoří příponou -ka (např. očařka), ale i
příponami: ajzna, -(n)ice

Pojmenování zvířat

Slangové výrazy pro zvířata jsou využívány minimálně, pokud se tedy zrovna
nebavíme o mysliveckém, zemědělském a v našem případě i kynologickém
slangu. Při odvozování se nejčastěji využívají tyto přípony: -ák, -ář, -ař, -ka, -ice.

Pojmenování prostředků

Skupina prostředků je naopak zastoupena velmi hojně. Ve většině případu
dochází k odvozování od slovesných základů (deverbativa).

Zdrobněliny

Slangové zdrodněliny mají vysoký příznak expresivity a jejich funkcí není věcné
označení. Při odvozování se můžeme setkat s příponami: -ek, -ík, -(ič)ka, -íčko,
(dělňásek).

Pojmenování nositelů vlastností

Ve slangové mluvě je tento typ pojmenování zastoupen velmi výrazně.
Nejčastěji dochází k odvozování ze jmenných základů slov. Typické přípony
jsou: -ák, -ka, -ovka (prvák) a méně používané: -an, -as, -áč, -a, -ina, -ula, -ice
(třídnice).

Pojmenování míst

Místní názvy se tvoří převážně od jmenných základů a nejčastěji příponami:
-ka, -ovka, -na, -ák, -iště (např. sesterna).

Pojmenování dějů

Tvoří se příponami: -ní, -tí v případě podstatných jmen slovesných a příponami:
-(č)ka, -nda, -ina, -ák, -izace, -ismus, -ství, -ctví.

2. Přídavná jména

Pokud existují v dané slangové skupině nějaká přídavná jména, nesou vysoký příznak abstrakce. Nejčastěji se tak můžeme setkat s přívlastňovacími přídavnými jmény, která se tvoří ze základů přídavných jmen a vztahují se k celé skupině (kolejácký), poté s dějovými přídavnými jmény, která jsou tvořena ze základů slangových sloves (vyšmelcovaný) a poslední jsou účelová (falcovací).

3. Slovesa

Slovesa nejsou ve slangu tak častá jako jména. Nejčastěji se tvoří ze jmenných základů prostřednictvím přípon: -ova- (např. zafačovat), -i- (chatařit) a pomocí předpon ze sloves. Při odvozování předponami dochází pouze ke změně základového slovesa.

3.1.2 Skládání

Nepatří k nejčastějšímu tvoření slangových výrazů. Jeho využití můžeme vidět zejména tam, kde existují víceslovné názvy. Můžeme zde vidět hlavní účel slangu, kterým je zjednodušování.

K velmi frekventovaným patří tzv. hybridní složeniny, které mají slovní základ ve slovech typu: elektro, auto, foto apod. Složené slangové výrazy využívají složeniny vlastní určovací a to zejména přívlastkové (dvoukolák), předmětové (lapiduch) a další (rychloběžka).

3.1.3 Zkracování, mechanické krácení a překrucování

Zkracováním dochází ke vzniku zkratkových slov a iniciálových zkratků. Mechanickým krácením se slovo zkracuje ještě více. Slangová pojmenování pak mají méně slabik (deskripce -> deska). Překrucování je velmi podobný proces, který slangový výraz pouze modifikuje. Zvláštním případem jsou expresivní

homonyma, jež se dávají dohromady s neexpresivními slovy odlišného významu. Pojmenování pak vzniká na základě zvukové podobnosti (kytka – kytara).

3.1.4 Přenášení slovního významu

- a) na základě metafory
- b) na základě metonymie

Metaforizace je velmi častým způsobem tvoření slangových výrazů. Díky pojmenování na základě vnější podobnosti dochází k názornosti a k expresivnímu vyjádření. Při přenesení významu dochází ke spojitosti mezi věcí pojmenovávanou a jejím jmenovatelem, existuje mezi nimi určitý příznak spojitosti. Přenášení slovního významu patří k produktivním způsobům tvoření slangových výrazů, jelikož nejčastěji se setkáme s pojmenováním osob, zvířat, každodenních věcí, potravin, oblečení a domácích potřeb.

Míra podobnosti může být různá, zatímco u některých výrazů se jedná o celkovou podobnost (ledvinka), jinde se můžeme setkat pouze s částečnou nebo přenesením významu na základě typického znaku (pavouk), barvy (kanárek), činnosti (želva) a vztahů vyjádřených slovesem (brousit).

Metaforická pojmenování, která mají vysoký příznak expresivity jsou většinou orientována na city. Podobnost není na první pohled zřetelná. Jedná se zejména o vyjádření důvěrného citového vztahu, humoru, citové nelibosti a nadsázky.

K metonymizaci nedochází tak často, jedná se o proces, kdy je slangový výraz vytvořen na základě vnitřní podobnosti. Onomaziologickým příznakem je spojitost mezi pojmenovávanou věcí nebo činností a jmenovatelem.

Metonymické slangové výrazy vznikají univerbizací, kdy dochází ke zjednodušení sousloví (bloček -> bloková pokuta).

3.1.5 Tvoření sousloví a frazeologických spojení

Není příliš častý způsob tvoření slangových výrazů, pokud už takové pojmenování existuje, považujeme jej spíše jako odborné pojmenování (hlavní tah). Dochází také k přenesení slovního významu (skalní kůň). Frazeologismy jsou spojení slov, kdy alespoň jedno slovo ze dvojice ztrácí svůj původní význam (chytit raka).

3.1.6 Přejímání slov z cizích jazyků

Nejvíce slangových výrazů má svůj původ v němčině, pocházejí z doby, kdy České země patřily pod Rakousko-Uhersko. V dnešní době dochází k přejímání hlavně z angličtiny, ale setkáme se s výrazy převzatými i z jiných jazyků. K přejímání dochází v případě, že čeština nezná ekvivalent pro daný cizojazyčný výraz nebo pokud se snažíme zjednodušit výraz, který je v češtině tvořen souslovím.

4. Lexikografie

Lexikografie je praktická disciplína, která se zabývá tvorbou slovníků. Stanovuje zásady, podle kterých by se mělo při tvoření slovníků postupovat. Vždy ovšem záleží na typu slovníku. Podle něj se mohou jednotlivé metody lišit.

4.1 Typologie slovníků

Existuje velké množství slovníků, pro větší přehlednost se rozdělují podle několika aspektů. Za základní druh slovníku je považován jednojazyčný výkladový slovník. Přestože existuje typologie slovníků, nelze tvrdit, že každý je vymezen právě tím daným aspektem. Dochází k prolínání jednotlivých typů, proto můžeme nalézt některé znaky i tam, kde bychom je primárně nečekali. Slovníky lze dělit podle různých kritérií. Přiklonila jsem se k typologii *Františka Čermáka z Manuálu lexikografie*.⁸

1. Obecné rozdělení slovníků:

- a) encyklopedické
- b) jazykové

2. Rozdělení jazykových slovníků podle časového aspektu:

- a) diachronní
- b) synchronní

3. Rozdělení synchronních slovníků podle aspektu jazyků:

- a) vícejazyčné
- b) jednojazyčné

4. Rozdělení jednojazyčných slovníků podle aspektu cílů:

- a) normativní
- b) deskriptivní

⁸ ČERMÁK, František. Frazologie In: BLATNÁ, Renata, ed. a ČERMÁK, František, ed. a kol. Manuál lexikografie. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1995. Str. 118–120. ISBN 80-85787-23-7.

5. Rozdělení deskriptivních slovníků podle aspektu uspořádání

a) nealfabetické

b) alfabetické

6. Rozdělení alfabetických slovníků podle aspektu variety

a) dílčí

- individuální: obvykle slovník jednoho autora
- geografické: nářeční slovník, který se zabývá pouze jedním dialektem
- sociálně stratifikační: slovník nespisovných vrstev jazyka (argot)
- oborově věcné: slovník terminologických výrazů, slangové slovníky
- oborově jazykový: obvykle dvojjazyčný

b) celonárodní

7. Rozdělení celonárodních slovníků podle aspektu popisovaného média

a) sémaziologické

b) speciální

8. Rozdělení speciálních slovníků podle aspektů de/kódování

a) grafické

b) onomaziologické, sémantické

4.1.1 Slangové slovníky

Podle typologie náleží slangové slovníky k oborově věcným slovníkům. Před samotným slovníkem se většinou nachází úvod, který objasňuje, kde přesně se můžeme se zkoumaným slangem setkat, definuje prostředí a jak probíhala excerpce materiálu. Slangová hesla jsou ve většině případů řazena alfabeticky (výjimku tvoří např. žakovský slang v publikaci *O českých slanzích*,⁹ a to hlavně z důvodu časté synonymie mezi jednotlivými výrazy). Za heslem následuje vždy výklad, ať již v podobě veřejně známého synonyma nebo rozsáhlejšího vysvětlení. Další součástí slovníku může být analýza jednotlivých hesel z hlediska slovnědruhového, sémantického, původu a dalších jazykových aspektů.

⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil. 1981, str. 92–93.

4.1.2 Existující slangové slovníky

Slang pražských dopraváků¹⁰

Ve stejnojmenné publikaci se dozvídáme mimo slangových výrazů i informace o historii pražské hromadné dopravy. Slang tohoto odvětví nejvíce ovlivnily čtyři základní věci: zavedení elektrických tramvají, pravidelných autobusových a trolejbusových linek a v neposlední řadě také provoz metra.

Slangové výrazy v jezdeckví a dostihovém sportu¹¹

V článku pojednávajícím o slangových výrazech v jezdeckví vychází autorka ze slovníčku Jaroslava Hubáčka¹², který se věnuje různým sportovním disciplínám. Autorka rozděluje hesla do pěti skupin, a to podle významu. Uvádí jazykové i mimojazykové aspekty vzniku slangových výrazů, věnuje se také slovnědruhové příslušnosti a slovotvorbě.

Železničářský slang

Tento slang velmi podrobně rozpracoval Jaroslav Hubáček ve své knize o Českých slanzích.¹³

Slovník nespisovné češtiny¹⁴

Jedná se o velmi rozsáhlý slovník obsahující 14 000 hesel. Zpracovává argot, slang a obecnou mluvu. V úvodních kapitolách se dozvídáme informace o historii a vydané literatuře. Následuje lexikografická kapitola a poznámky k vybraným slangům a argotu. Jednotlivá hesla jsou opatřena výkladem, příkladem a informací, ke kterému slangu náleží.

¹⁰ ADÁMEK P., PROŠEK F. Slang pražských dopraváků. Dopravní podnik hl. m. Prahy a. s., 2001.

¹¹ SCHNEIDEROVÁ, Eva: Slangové výrazy v jezdeckví a dostihovém sportu. Naše řeč [online]. 1989, č. 2, roč. 72. [Citováno 14. 3. 2015]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6828>>.

¹² HUBÁČEK, Jaroslav. O českých slanzích. 2., dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil. 1981.

¹³ HUBÁČEK, Jaroslav. O českých slanzích. 2., dopl. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil. 1981, str. 29-64.

¹⁴ HUGO, Jan, ed. Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2006. 460 s. ISBN 80-7345-098-4.

4.2 Výstavba slovníku

Text slovníku je vystavěn podle určité struktury, která zohledňuje především to, že slovník není dílo určené k souvislé četbě. Slovník bere čtenář do rukou v okamžiku, kdy potřebuje něco objasnit či hlouběji proniknout do určitého jazykového problému. Z tohoto důvodu je nutné, aby byl slovník přehledný a umožňoval snadné vyhledání potřebného hesla.

Slovník se skládá ze dvou částí: makrostruktury a mikrostruktury.

4.2.1 Makrostruktura slovníku

Makrostruktura je levá část strany. Jedná se o jednotlivá hesla řazená pod sebou nejčastěji abecedně, ale také věcně atd. Výčet hesel můžeme také nazvat jako nomenklaturu, a to zejména v retrográdním slovníku.

Za součást makrostruktury se považují také přílohy, tabulky či předmluva.

Pro heslo (slovníkový vstup) se v lexikografii používá označení lemma. Lemma je reprezentativní tvar lexému (tzv. slovníkový tvar). U jmen má podobu nominativu singuláru, u sloves se jedná o infinitiv, příslovce se zapisují v pozitivu (1. stupni) atd.

Kromě heslových slov jsou do makrostruktury zahrnuty i předpony (na-), části složenin (mikro-, -log), přípony, frazémy. V heslové části se mohou nacházet i jména, zkratky a značky, ale lze je umístit do přílohy.

4.2.2 Mikrostruktura slovníku

Mikrostruktura, stručně řečeno pravá strana slovníkové stránky, obsahuje soubor informací o heslovém slově.

„V mikrostruktuře se sdružují a prostupují roviny fonologická, grafická, gramatická (morfologická a syntaktická), sémantická, pragmatická, stylistická a

textová, popř. i kvantitativní (statistická, frekvenční), historická (etymologický údaj) a rovina mezilexémových vztahů.“¹⁵

Tyto informace jsou vypsány v určitém pořadí a k jejich úspornějšímu vyjádření se často využívá zkratk. Pro větší přehlednost se ve slovnících často setkáme také s interpunkčními znaménky a číslicemi.

4.2.3 Výběr hesel

Tento krok je nutné podřídít typu slovníku, ale vždy je důležité mu věnovat dostatečnou pozornost. Hesla, která lexikograf na základě svého výzkumu zvolí, budou mít reprezentativní funkci pro danou sféru.

Obvykle se ve slovnících setkáváme s jednoslovnými lexémy, existují ale i dvouslovná hesla. Nejčastěji se jedná o frazémy či termíny. Víceslovná hesla se řadí alfabetycky a jejich zápis do slovníku záleží především na míře užívání.

Na závěr lexikografické kapitoly parafrázuji slovníkářovo desatero z *Manuálu lexikografie*.¹⁶

1. Slovník daného jazyka musí vždy vytvářet rodilý mluvčí, který se orientuje ve více oborech, nejen v jazyce.
2. Neexistuje slovník, který by shrnoval vše. Vždy se jedná pouze o určitý výběr z lexika. Každý slovníkář navíc při jeho tvorbě musí zohlednit cíl slovníku a druh uživatele, který bude slovník vyhledávat.
3. Při použití slovníku by uživatel neměl potřebovat další zdroje, ale jejich znalost je očekávána.

¹⁵ BLATNÁ, Renata, ed. a ČERMÁK, František, ed. a kol. Manuál lexikografie. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1995. Str. 23. ISBN 80-85787-23-7.

¹⁶ ČERMÁK, František. Paradigmatika a syntagmatika slovníku: Možnosti a výhledy In: BLATNÁ, Renata, ed. a ČERMÁK, František, ed. a kol. Manuál lexikografie. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1995. Str. 113–114. ISBN 80-85787-23-7.

4. Každé heslo lze vyložit, pokud slovníkář narazí na problematický výraz, který nelze zobecnit, nemá před ním zavírat oči, ale podložit jej příkladem a opatřit vhodným komentářem.
5. Slovníky se neobejdou bez chyb, ale prací slovníkáře je, aby tyto chyby omezil na minimum.
6. Na heslo nelze pohlížet pouze jako na slovo. Jedná se o lexém, který obsahuje všechny související vztahy.
7. Výklad hesla by měl být významově funkční a především v souladu s územ.
8. Výklad hesla nesmí být víceznačný a zavádějící, aby nedocházelo k nepochopení. Také by měl svou povahou odpovídat potenciálním uživatelům.
9. Slovník nemá obsahovat klamné informace a má být k uživateli vstřícný a přátelský.
10. Pokud je slovník správně vytvořen, tak by gramatika měla vycházet z něho nikoliv si jej upravovat.

5. Slovník kynologického slangu

5.1 Úvod ke slovníku

Slangové výrazy, slovníková hesla, jsem primárně excerpovala z internetových zdrojů a kynologických akcí. Zaměřila jsem se na výstavy psů a internetové diskuze. Sekundárně jsem nahlédla do kynologické literatury a časopisů, a to zejména do *Kynologického výkladového slovníku*.¹⁷ Své zdroje nyní charakterizuji.

Výstavy psů

Každoročně se koná velké množství různě prestižních výstav psů. Těchto akcí jsem se zúčastnila z pohledu vystavovatele psa, ale i organizátora, když jsem vypomáhala ve výstavním kruhu. Díky této zkušenosti jsem získala velké množství materiálu, který je dále použit ve slovníku. Zúčastnila jsem se např. těchto výstav: Klubová výstava pražských krysaříků Milovice (1. 6. 2013), Hanácká národní výstava psů v Brně (4. 1. 2014), Mezinárodní výstava psů DUO CACIB v Brně (22.–23. 2. 2014) a EUROPEAN DogSHOW 2014 v Brně (23.–26. 10. 2014).

Slangové výrazy se používají v běžné mluvě mezi vystavovateli, rozhodčími, ale i prodejci u stánků. Oni sami si ani neuvědomují, že nezasvěcený člověk jim nemusí rozumět.

Do svého slovníku jsem se rozhodla zařadit i oficiální názvy výstavních titulů, a to zejména kvůli tomu, že účastníci výstav, kteří s vystavováním začínají, si nejsou jisti, co jednotlivé tituly znamenají a nevědí, jak s nimi naložit. Kladnou stránkou udělování jednotných titulů je, že díky zkratkám, většinou z anglického jazyka, i cizinci vystavující v České republice vědí, jak dopadli.

¹⁷ HOROVÁ, Eva et al. Kynologický výkladový slovník. 1. vyd. Praha: CanisTR, 2012. 352 s. ISBN 978-80-213-2283-7.

Kynologické diskuze

Od doby, kdy existuje Facebook, nejsou diskuze primárním místem pro pokládání dotazů. Ne vždy se totiž tazatel dočká odpovědi. V diskuzích ale témata zůstávají i několik let, a pokud napíšeme dotaz do internetového vyhledávače, máme velkou pravděpodobnost, že budeme odkázáni právě na nějakou z diskuzí (např. *Ifauna*¹⁸ nebo *Cz-pes – Kynologická diskuze*¹⁹).

Facebook

Facebooku jsem se rozhodla věnovat zvláštní pozornost a nezahrnout jej pouze do kynologických diskuzí, jelikož je to médium využívané miliony lidí a od klasických diskuzí se liší. Má vlastní platformu a jiný charakter.

Na Facebooku existuje obrovské množství skupin, které se věnují kynologii. Obecně lze říct, že každé psí plemeno má svou skupinu nebo alespoň stránku, kam mohou nadšenci a milovníci rasy přispívat. Dále tam můžeme nalézt skupiny, ve kterých se diskutuje o zdraví, výživě, výcviku a obecných věcech. Existují také přímo stránky, na kterých mohou lidé prodávat použité kynologické potřeby.

Skupinu i stránku ovšem může založit každý, takže ne všechny mají stejnou míru věrohodnosti. Po jazykové stránce nelze příspěvky uživatelů hodnotit. Pravopis je některým jedincům cizí, jiné příspěvky jsou psány bez diakritiky, což je určeno právě typem média, protože mnoho lidí dnes používá k přístupu na Facebook mobilní telefony. Pokud pominu tyto prohřešky, tak Facebook je velmi hodnotným zdrojem, co se slangových výrazů týče.

¹⁸ Ifauna diskuze [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ifauna.cz/psi/diskuse/>>.

¹⁹ Cz-pes – Internetová kynologická diskuze [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cz-pes.cz/diskuse/>>.

Poradny

Internetové poradny mají oproti Facebooku tu výhodu, že dotazy se dají snadno nalézt a často na ně odpovídají důvěryhodní lidé. Lze je rozdělit na tři typy. Prvním druhem jsou veterinární poradny, kde na dotazy odpovídají přímo veterinární lékaři, takže informace zde poskytnuté lze považovat za kvalitní (např. *Veterinární poradna Vetcentra Stodůlky*²⁰).

Druhou důležitou poradnou je oficiální *poradna Českomoravské kynologické unie*,²¹ kde na dotazy odpovídá členka komise rozhodčích pro exteriér paní Bc. Vladimíra Tichá.

Posledním typem jsou poradny, které provozují na svých stránkách kluby zaštiťující chov jednotlivých plemen. Dotazy v těchto poradnách se většinou týkají přímo chovu, administrativy klubu a podobných záležitostí (např. *poradna Klubu přátel psů pražských krysaříků*²²).

Kynologická literatura

Mým dalším excerpčním zdrojem byla literatura věnující se mnoha oborům kynologie. Tou nejdůležitější příručkou se stal *Kynologický výkladový slovník*.²³

Kynologické časopisy

Na českých stáncích je k dostání několik časopisů s tematikou psů. Rozdělit se dají na dvě skupiny, a to časopisy určené pro širší veřejnost, milovníky psů a časopisy, jejichž čtenáři jsou lidé, kteří se kynologii opravdu věnují (jezdí se

²⁰ Veterinární poradna Vetcentrum Stodůlky [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.vetcentrum.cz/stodulky/poradna>>.

²¹ Poradna Českomoravské kynologické unie [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cmku.cz/index2.php?stranka=vzkazy>>.

²² Poradna Klubu přátel psů pražských krysaříků [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://prazsky-kryсарik.cz/index.php?id=268>>.

²³ HOROVÁ, Eva et al. Kynologický výkladový slovník. 1. vyd. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze a vzdělávacím centrem SVOPAP vydalo nakl. CanisTR, 2012. 352 s. ISBN 978-80-213-2283-7.

svými psy po výstavách, vlastní chovatelskou stanicí, účastní se závodů či zkoušek apod.).

Do první skupiny spadá časopis Psí kusy či Haf a mňau, do druhé pak Pes přítel člověka, Svět psů a Psí sporty.

5.2 Úvod ke struktuře slovníkového hesla

Shromážděná hesla jsou ve slovníku řazena abecedně. Za každým heslem následuje slovnědruhovú charakteristika a významový výklad, který je podstatnou částí slangového slovníku. Dále je zmíněn původ slova, pokud pochází z cizího jazyka. Ve struktuře hesla jsou vypsána synonyma, antonyma, deminutiva a hanlivá slova, ale pouze v případě, že se u daného hesla vyskytují. Pokud spolu některé výrazy souvisejí, je u hesla uveden odkaz na související slovo. Pro lepší pochopení výrazu je na závěr heslo použito v kontextu, za kterým následuje i zdroj, odkud jsem jej čerpala.

5.2.1 Příklad struktury hesla

heslo	slovní druh/struktura pojmenování významový výklad slova původ slova případná synonyma, antonyma, deminutiva, hanlivá slova, související hesla užití hesla v kontextu, zdroj
-------	---

5.3 Slovník

adultky	subst. krmivo (zejm. granule) vhodné pro dospělé psy z angl. adult – dospělý př. krmíme adultkama (FB, If.)
agility	subst. kynologický sport, ve kterém pes překonává překážky podle povelů psovoda; podle KVS výchovná a sportovní hra, jež umožňuje psům snadnější zařazení do společnosti z angl. agility – hbitost, mrštnost (ofic.)
aport	int. povel vyzývající psa k přinesení věci z fr. apporte – přines podle SSJČ dem. aportek př. aport, přines! (povel pro psa)
AST	inzkr. plemeno americký stafordšírský teriér syn. amstaff př. nabízíme štěňátka kluky AST s PP (FB)
bachovky	subst. Bachovy kapky pro psy (Bachova květová terapie), jedná se o homeopatické esence míchané z květů rostlin př. nechala jsem si umíchat bachovky (FB)
BARF	zkrsl. způsob krmení psa přirozenou (syrovou stravou) z ang. 1. Bones And Raw Food – kosti a syrová strava 2. Born Again Raw Feeders – znovuzrozen krmit syrově z něm. Biologisch Artgerechte Rohe Futерung – biologicky vhodná syrová výživa (podle www.manwe.cz, [cit. 14. 3. 2015]) př. krmíme BARFem (FB)

barfař	<p>subst.</p> <p>1. člověk, který krmí svého psa přirozenou stravou</p> <p>2. pes, který je krmen přirozenou stravou viz BARF</p> <p>př. 1. skupina Barfaři (FB)</p> <p>2. Tak mám doma dvouměsíčního barfaře. (FB)</p>
barfovat	<p>verb.</p> <p>krmit psa přirozenou stravou, viz BARF</p> <p>př. Barfujeme měsíc, mohu už přidávat kosti? (FB)</p>
bezpapírák	<p>subst.</p> <p>označení psa bez průkazu původu, pokud pes nemá PP, znamená to, že se nenarodil v mezinárodně chráněné chovatelské stanici v souladu s předpisy ČMKU a FCI</p> <p>zkr. bPP, ant. papírák</p> <p>př. máme doma bezpapíraka (FB, If.)</p>
BH	<p>inzkr.</p> <p>označení granulí značky Barking Heads</p> <p>angl.</p> <p>př. krmíme BH (FB)</p>
BIS	<p>inzkr.</p> <p>výstavní titul Vítěz výstavy</p> <p>z angl. Best in Show,</p> <p>př. máme BIS (výst.)</p>
BOB	<p>zkrsl.</p> <p>výstavní titul Vítěz plemene</p> <p>z angl. Best of Breed</p> <p>př. vyhráli jsme BOBa (výst.)</p>
BOD	<p>inzkr.</p> <p>výstavní titul Vítěz dne</p> <p>z angl. Best of Day</p> <p>př. máme BOD (výst.)</p>
BIG	<p>inzkr.</p> <p>výstavní titul Vítěz skupiny FCI</p> <p>z angl. Best in Group</p> <p>př. V1, Vítěz třídy, Krajský vítěz BIG1 non FCI (výst.)</p>

bikolor	subst. 1. pes zbarvený dvěma barvami 2. zbarvení srsti psa (dvojbarevné), podle KVS bílá s červenou nebo bílá s citronovou z angl. př. máme štěně, bikolor (FB)
bikolorní	adj. dvojbarevný viz bikolor př. zadáme bikolorní štěňátka (FB)
BOJ	zkrsl. výstavní titul Vítěz mladých z angl. Best of Juniors př. všichni CAJCOvé půjdou o BOJe. (výst.)
BONB	inzkr. výstavní titul Vítěz velké národní ceny z angl. Best of National Breeds př. vyhráli jsme BONB (výst.)
bonitace	subst. akce při níž dochází k posouzení jedince a jeho přijetí do chovu, výsledek je zapsán v bonitačním kódu, který definuje vady viz uchovnění př. bonitace Milovice (klub)
BOS	inzkr. výstavní titul Vítěz opačného pohlaví z angl. Best of Opposite Sex př. V1, CAC, NV, BOS (výst.)
BOV	zkrsl. výstavní titul Vítěz veteránů z angl. Best of Veterans př. máme BOVa (výst.)
CAC	zkrsl. čekatelství na titul Šampion ČR z fr. Certificat d'Aptitude au Championnat př. máme CACe (výst.)
CAC ČMKU	zkrsl. čekatelství na titul Šampion ČMKU

	z fr. Certificat d'Aptitude au Championnat př. máme CACe (výst.)
CACIB	zkrsl. čekatelství mezinárodního šampionátu krásy z fr. Certificat d'Aptitude au Championnat International de Beauté př. máme CACIBa (výst.)
CAJC	zkrsl. čekatelství na titul Šampion krásy mladých z fr. Certificat d'Aptitude au Junior Championnat př. máme CAJCe (výst.)
canicross	subst. kynologický sport, tzv. běh se psem z angl. (ofic.)
coursing	subst. kynologický sport, terénní dostih, kdy pes běží za střapcem na navijáku a snaží se jej ulovit z angl. (ofic.)
čip	subst. mikročip je zařízení, které se aplikuje pod kůži psa pro jeho identifikaci, obsahuje jedinečný kód, který přečte čtečka čipů (ofic.)
čipování	subst. proces aplikace čipu pod kůži psa, může se provádět v každém věku viz čip př. čipování je metoda identifikace psa. (If.)
čipovat	verb. opatřit psa čipem viz čip př. čipovat vs. tetovat (If.)
čivavka	subst. plemeno čivava

syn. čivka, pro m. čivavák
př. máme doma čivavku/čivku a chtěli bychom k ní
pořídit čivaváka (FB)

ČMKU	inzkr. Českomoravská kynologická unie, organizace zastřešující kynologické aktivity v ČR, je členem FCI viz FCI (ofic.)
dobrý/á	adj. známka, kterou může obdržet jedinec ve výstavním kruhu, zkr. D (výst.)
dočaska	subst. dočasná péče pro zvíře, které bylo zachráněno např. z množírny nebo nalezeno na ulici a nemůže být umístěno v klasickém útulku, protože to jeho zdravotní stav nedovoluje nebo vyžaduje individuální péči př. můžete si někdo vzít pejska do dočasky? (FB)
dočaskář	subst. člověk, který si vezme zvíře do dočasné péče viz dočaska př. jsou tu nějakí volní dočaskáři? (FB)
dogdancing	subst. kynologický sport, tanec se psem z angl. dog - pes, dancing - tancování (ofic.)
dogfrisbee	subst. kynologický sport, chytání létajícího talíře psem z angl. dog - pes, frisbee - létající talíř (ofic.)
dogtrekking	subst. kynologický sport, jedná se o dlouhé (etapové) pochody, při kterých pes a jeho majitel jdou volným terénem a musí překonávat přírodní překážky a spát v přírodě z angl. (ofic.)

dysplázka	<p>subst.</p> <p>1. dysplázie kyčelního kloubu, dědičné onemocnění psů, zkr. DKK</p> <p>2. Dysplázie kloubu loketního, dědičné onemocnění psů, zkr. DKL (VetSt.)</p>
exportní PP	<p>sousl.</p> <p>průkaz původu vystavený pro zahraničního majitele, který si kupuje štěně do jiné země př. když si chci nechat vystavit exportní PP, (PČMKU)</p>
exteriérák	<p>subst.</p> <p>pes nebo fena s průkazem původu, kteří mají výborný vzhled (exteriér) př. sháním exteriéráka (FB)</p>
erdel	<p>subst.</p> <p>plemeno erdelteriér př. erdel je plemeno (PPČ)</p>
evropa	<p>subst.</p> <p>Evropská výstava psů, každoročně se koná ve vybraném evropském městě, které je schopné výstavu organizačně připravit; zkr. EV, EDS, syn. Euro DogShow z angl. EUROPEAN DogSHOW pozn. v roce 2014 se konala EUROPEAN DogSHOW v ČR př. jedeme na evropu. (FB, výst.), EV probíhala (PPČ), EDS 2014 (PPČ)</p>
ess	<p>zkrsl.</p> <p>granule značky Essential z angl. př. krmíme ess (FB)</p>
FCI	<p>inzkr.</p> <p>Mezinárodní kynologická federace, mezinárodní organizace, která zaštituje chov čistokrevných psů z fr. Fédération Cynologique Internationale (ofic.)</p>

faleška	subst. falešná březost, období po hárání, kdy se fena připravuje na příchod štěňat, přestože není březí př. máme asi falešku, můžete mi poradit, co s tím? (FB)
fontanela	subst. defekt lebky zejm. u malých plemen, kdy nedojde k úplnému srůstu lebečních švů, jedná se o vadu vyřazující jedince z chovu (ofic.)
flexina	subst. navíjecí vodítko značky Flexi př. sháníme flexinu (FB)
flyball	subst. kynologický sport, jedná se o kolektivní sport, soutěží spolu dvě družstva, každý pes má za úkol přinést míček bedny za několika překážkami zpět do cíle z angl. (ofic.)
grain free	sousl. označení pro bezobilné granule z angl. obiloviny volné př. krmíme granulemi low grain a chceme přejít na grain free (FB, If.)
grancle	subst. suché krmivo pro psy (granule) př. krmím granclema a chtěla bych přejít na BARF (FB)
granulář	subst. 1. člověk, který krmí granulemi 2. pes, který je krmen granulemi př. skupina Granuláři (FB)
haf	subst. pes syn. hafan př. jdu s hafem ven (FB)

handler	subst. vystavovatel psa na výstavě, nemusí se jednat o majitele psa, existují profesionální handleři z angl. handler – manipulant př. je to zkušený handler (výst.)
handling	subst. vystavování psa na výstavě z angl. např. juniorhandling – soutěž na výstavách, kde se prezentují děti se svými psy (výst.)
háravka	subst. háravá fena př. máme doma háravku (FB)
hetero	subst. heterozygot pro některou barvu (když je pes nositelem nějaké barvy), např. černý pes může nést gen pro hnědou barvu př. nechám se překvapit, jestli je hetero (FB)
hillsky	subst. granule značky Hills z angl. př. krmím hillskama a chtěla bych něco lepšího (FB)
chovka	subst. chovatelská stanice, majitel chová štěňata s průkazem původu v souladu s řády ČMKU a FCI zkr. CHS př. Co mám udělat, když si chci založit chovku? (PČMKU)
JBIG	inzkr. výstavní titul Vítěz mladých skupiny FCI z angl. Junior Best in Group (ofic.)
jork	subst. plemeno jorkšírský teriér syn. jorkšír, jorkšírek př. sháním štěňátko jorka (FB)

JRT	inzkr. plemeno jack russel teriér syn. raslík př. nabízíme štěňátka JRT s PP (FB)
kastrace	subst. operativní odstranění pohlavních žláz jedince př. nevýhody a výhody kastrace (If.)
kastrát	subst. vykastrovaný jedinec viz kastrace př. Máme doma kastráta, čím krmit? (FB)
kastrovat	verb. operativně odebrat pohlavní žlázy viz kastrace př. kastrovat × nekastrovat (If., FB, PPČ)
kelpa	subst. mořská řasa používající se v prášku jako doplněk stravy v boji proti zubnímu kameni př. Dáváte někdo kelpu? (FB)
kleště	subst. skus klešťový př. má kleště (výst.)
klubovka	subst. klubová výstava psů, zkr. KV (pozn. používá se také jako zkr. pro klubového vítěze, krajskou výstavu a krajského vítěze) př. Jedeš na klubovku? (FB)
kohoutek	subst. místo na hřbetu, kde se měří kohoutková výška psa př. Kolik měří v kohoutku? (FB)
kong	subst. vysoce odolná hračka značky Kong, existuje v různých rozměrech, barvách a stupních tvrdosti př. máme kongu a je super, mohu doporučit (FB)

krycí list	sousl. dokument, který musí vyplnit majitel chovné feny i psa při krytí, svým podpisem chovatel i majitel psa stvrzují správnost údajů zkr. KL př. Jaký je poplatek za stažení KL? (klub)
kryptorchismus	subst. vylučující vada z chovu, kdy psovi nesestoupí varlata do šourku (ofic.)
kryška	subst. plemeno pražský krysařík syn. krysule př. chceme si pořídit kryšku (klub)
krytí	subst. akt páření mezi psem a fenou př. Kdy je vhodná doba na krytí? (If.)
kříženec	subst. jedinec, který nemá průkaz původu a jeho matka i otec nejsou stejné rasy syn. směska, vořech, voříšek př. máme doma křížence (FB)
lightky	subst. krmivo (zejm. granule) určené pro psy s nadváhou z angl. light – lehký př. krmíme lightkama (FB)
lososák	subst. lososový olej, používá se pro zlepšení kvality srsti jako doplněk stravy př. přidáváme lososák každý den (FB)
low grain	sousl. označení granulí s nízkým obsahem obilovin z angl. low – nízký, grain – obiloviny (ofic.)
marketovka	subst. levné a nekvalitní krmivo pro psy nakoupené v supermarketu př. kamarádka krmí marketovkou (FB)

mezinárodka	subst. Mezinárodní výstava psů zkr. MV př. byli jsme na mezinárodce v Brně (výst.)
mlsek	subst. dobrota, která se používá na motivaci k výcviku a jako odměna syn. mlsinek př. Jaké kupujete mlsky? (If.)
množitel	subst. člověk, který množí psy za účelem zisku na neuchovněných jedincích, takový „chovatel“ se nezajímá o zdravotní stav feny ani narozených štěňat
množka	subst. viz. množitel hanl.
množírna	subst. objekt, kde jsou množeni psy v nevhodných podmínkách bez ohledu na zdraví feny a štěňat pouze pro peníze viz množitel př. štěňátkům z množírny hledáme dočasku (FB)
musher	subst. psovod, který vede psí spřežení z angl. (ofic.)
mushing	subst. kynologický sport, jízda se psím spřežením z angl. (ofic.)
nadějný/á	adj. známka kterou může obdržet pes (ve třídě štěňat a dorostu) ve výstavním kruhu, číslem se určuje pořadí jedinců zkr. N př. dostali jsme N1 (výst.)

nalezenec	subst. pes, který byl nalezen na ulici př. Máme doma nalezence (FB)
(na) mazlíka	subst. štěně s tímto přízviskem se prodává jako nevhodné do chovu většinou kvůli nějaké exteriérové vadě př. sháníme štěně na mazlíka (FB)
národka	subst. Národní výstava psů zkr. NV př. Jede někdo na národku do Ostravy? (FB)
ND	zkrsl. granule značky Natural and Delicious, také N&D z angl. př. krmíme ND [enděčkama] (výst.)
nestandard	subst. jedinec s průkazem původu, který má odchylku oproti standardu plemene, a tudíž nemůže být sám dále použit v chovu, je prodáván "na mazlíka" za nižší cenu viz na mazlíka ant. standard
NO	inzkr. plemeno německý ovčák syn. m. ovčák, f. ovčanda př. prodáme poslední štěňátko fenečku NO z vrhu (FB)
non FCI	sousl. skupina psů, kteří nejsou dosud uznáni FCI z fr. (výst.)
nůžky	subst. nůžkový skus př. má nůžky (výst.)
obřík	subst. obří plemeno dem. př. obříci (PPČ)

očkovák	subst. průkaz, ve kterém je zaznamenáno, kdy byl pes vakcinován, označuje se tak jak samotný očkovací průkaz tak i pas zvířete v zájmovém chovu př. Při vývozu štěněte stačí očkovák? (PČMKU)
očipovat	verb. opatřit psa čipem viz čipování př. nechali jsme očipovat štěňata (FB)
odčervení	subst. podání odčervovacích tablet/pasty psovi, aby se předcházelo nejen střevním parazitům př. Co používáte k odčervení? (FB)
odčervit	verb. podat odčervovací přípravek psovi viz odčervení př. Kdy máme odčervit? (FB)
ontárka	subst. granule značky Ontario př. krmíme ontárkama, ale nevyhovují. (FB)
pacáky	subst. psí packy př. musíme vyčistit pacáky (FB)
pamlskovník	subst. kapsa určená pro pamlsky používající se při výcviku psa a procházkách dem. pamlskovníček př. Odkud máte pamlskovník? (FB)
pániček	subst. majitel psa syn. páneček, f. pánička př. dneska jsme byli s páničkou na procházce (FB)
papírák	subst. pes s průkazem původu, syn. pes s PP

	ant. bezpapírák viz průkaz původu př. papírák × bezpapírák (If.)
pejskař	subst. člověk, který miluje psy př. Pejskaři Východních Čech – skupina (FB)
pejskařina	subst. činnost spojená se psy (vystavování, cvičení) př. pejskařina už není to, co bývala (PPČ)
pískadlo	subst. hračka pro psa vydávající při stisknutí pískací zvuk syn. pískačka př. pískadlo, to je věc (FB)
PK	inzkr. plemeno pražský krysařík syn. kryska, krysule př. zadáme štěňátka PK s PP (FB)
progesteron	subst. vyšetření krve feny při hárání a následně laboratorní určení hladiny progesteronu v těle feny, podle toho se dále určuje ten správný den, kdy má chovatel jet na krytí př. jedu na progesteron (FB)
průkaz původu	sousl. rodokmen, který prokazuje předky jedince několik generací dozadu a zaručuje, že se jedná o pravého zástupce svého plemene zkr. PP př. sháním štěně s pp (FB)
přetahovadlo	subst. hračka pro psa určená k přetahování se s ostatními psy nebo pánem př. sháním odolné přetahovadlo (FB)
přípuštění	subst. akt nakrytí háravé feny psem syn. krytí, viz krytí př. máme nechat připustit (PPČ)

pupecí	adj. štěněčí, zejm. granule př. Krmíš pupecíma granulákama? (výst.)
pupyny	subst. granule určené pro štěňata, z angl. puppy př. krmíme pupynama (FB)
RC	inzkr. granule značky Royal Canin z angl. syn. royalky př. krmím RC a chtěla bych něco kvalitnějšího (FB)
res. CAC	zkrsl. rezervní CAC (z fr. Certificat d'Aptitude au Championnat) viz CAC př. máme r. CACe (výst.)
res. CACIB	zkrsl. rezervní CACIB (z fr. Certificat d'Aptitude au Championnat International de Beauté) viz CACIB př. máme r. CACIBa (výst.)
ričoun	subst. rhodéřský ridgeback zkr. RR, syn. zrzek, zrzounek př. máme zrzounka/RR/ričouna (FB)
saarloos	subst. plemeno saarloosův vlčák zkr. SAV
seniorky	subst. granule určené pro starší psy z angl. senior – starý člověk/pes př. krmíme seniorkama (FB)
separačka	subst. separační úzkost, strach ze samoty př. Náš pes trpí separačkou, můžete mi poradit? (If.)

skok	subst. samotný akt nakrytí, někteří majitelé psů si účtují poplatek i za nakrytí bez ohledu na to, jestli fena zabřezne či nikoliv př. Kolik si účtuje za skok? (FB)
směska	subst. jedinec, který nemá průkaz původu, jeho rodiče nejsou řádně uchovněni, často se jedná o matku i otce jiné rasy syn. pouliční směs, vořech, voříšek př. sousedi mají směsku (FB)
speciálka	subst. speciální výstava psů př. koná se speciálka (FB)
stahovák	subst. stahovací obojek př. Používáte stahovák? (FB)
standard	subst. 1. norma, která popisuje, jak má dané plemeno vypadat a vymezuje nedostatky, které jedince vyřazují z chovu 2. štěně, které je v souladu s normou a pravděpodobně bude moc být v dospělosti řádně uchovněno a použito v chovu z angl.. ant. nestandard př. hledám standardní štěně (standarda) (FB)
starter	subst. granule určené pro štěňata hned po odstavu do věku dvou měsíců z angl. př. Jaký starter používáte pro štěňata? (FB)
středoasiat	subst. plemeno středoasijský pastevecký pes př. kříženec středoasiata (PPČ)
světovka	subst. světová výstava psů zkr. SV, WDS z angl. World Dog Show

	př. Plánujete někdo jet na světovku do Milána? (FB)
špageta	subst. plemeno jezevčík syn. špageták, dem. špagetka př. Co jste pořídili svým špagetkám? (FB)
šrot	subst. levné a velmi nekvalitní krmivo pro psy př. sousedka krmí šrotem (FB)
štěndo	subst. štěně syn. štěnisko, štěník př. máma doma štěndo (FB)
tetování	subst. označení psa z důvodu pozdější identifikace, číslo se tetuje do ucha ještě štěňatům u chovatele př. Máte také u psa špatně čitelné tetování?
tetovat	verb. opatřit psa tetování kvůli snadnější identifikaci viz tetování př. Necháváte štěňata tetovat nebo čipovat? (If.)
TOTW	inzkr. granule značky Taste of the Wild z angl. př. krmíme TOTW, ale chtěli bychom přejít (FB)
trikolor	subst. 1. pes zbarvený třemi barvami 2. zbarvení srsti psa př. máme trikolora (FB) z angl.
trikolorní	adj. trojbarevný př. zadáme trikolorní štěňátka (FB)
trpaslík	subst. trpasličí plemeno př. problém psích trpaslíků (SP)

tulipytlík	subst. pelíšek zejm. pro malé pejsky, svým vzhledem připomíná spacák zkr. tulík př. Používáte pro pejska tulipytlík? (FB)
uchovnění	subst. zařazení standardního jedince do chovu viz bonitace
uchovněný	adj. jedinec zařazený do chovu př. nabízím psa na krytí, řádně uchovněný (FB)
uchovnit	verb. projít procesem uchovnění viz uchovnění, bonitace př. před krytím musíte psa řádně uchovnit (FB)
útulkáč	subst. jedinec, který pochází z útulku př. máme útulkáče (FB)
výborný/á	adj. známka kterou může obdržet pes ve výstavním kruhu, číslem se určuje pořadí jedinců, zkr. V př. 1. místo V1 CAC (PPČ)
velmi dobrý/á	sousl. známka kterou může obdržet pes ve výstavním kruhu, číslem se určuje pořadí jedinců, zkr. VD př. máme VD (výst.)
vet	subst. veterinární lékař př. vet nám doporučil (FB, If...)
velmi nadějný/á	sousl. známka kterou může obdržet pes (ve třídě štěňat a dorostu) ve výstavním kruhu, číslem se určuje pořadí jedinců, zkr. VN př. Jak jste dopadli? Máme VN1. (výst.)

vořech	subst. pes, který nemá průkaz původu, matka i otec jedince nejsou většinou ani stejné rasy hanl., syn. směska, voříšek př. sousedi mají vořecha (FB)
voříšek	subst. pes, který nemá průkaz původu, matka i otec jedince nejsou většinou ani stejné rasy dem., syn. směska, vořech př. máme doma voříška (FB)
voříškiáda	subst. soutěž krásy pro psy bez průkazu původu většinou s doprovodným programem př. koná se voříškiáda (PPČ)
vrh	subst. štěňata (sourozenci) narozená v chovatelské stanici při jednom porodu, štěňata v jednom vrhu jsou vždy pojmenována podle písmen abecedy, začíná se u A př. Kolik jste odchovali vrhů? (FB)
zálomek	subst. zálomek na ocase, může být vylučující vadou z chovu, jedná se o vadu, kdy je ocas mírně zalomen kvůli uhnutí ocasního obratle př. štěně má zálomek (If.)
značkování	subst. jedná se o označování území (teritoria) samcem močí, u psů držených doma se může jednat o nepříjemný zlovyk př. značkování psů (PPČ)
značkovat	verb. označovat teritorium močí, viz značkování př. Pes nám doma značkuje, co s tím? (If.)

Zkratky

adj. – adjektivum
angl. – z angličtiny
ant. – antonymum
dem. – deminutivum
FB – Facebook
fr. – z francouzštiny
hanl. – slovo hanlivé
If. – diskuze Ifauna
int. – interjekce
inzkr. – iniciálová zkratka
klub – klubový web
KVS – Kynologický výkladový slovník
např. – například
něm. – z němčiny
PČMKU – poradna Českomoravské kynologické unie
PPČ – časopis Pes přítel člověka
př. – příklad
sosl. – sousloví
SP – časopis Svět psů
subst. – substantivum
syn. – synonymum
verb. – verbum
VetSt. – Vetcentrum Stodůlky
výst. – výstava
zejm. – zejména
zkr. – zkratka
zkrsl. – zkratkové slovo

6. Analýza kynologického slangu

Při svém výzkumu jsem shromáždila 155 výrazů, které jsem se rozhodla do slovníku zařadit. V analýze budu hesla hodnotit z několika kritérií (sémantické, slovnědruhové, slovo tvorba, synonyma a antonyma, expresivita).

6.1 Sémantika hesel

Podle významu jsem jednotlivá hesla rozdělila do 4 skupin. Co se týče porozumění významu jednotlivých výrazů, neplatí, že každý kynolog rozumí všem slangovým výrazům. Naopak lze spíše říci, že každá oblast výrazů je známá pouze skupině lidí, kteří se dané aktivitě věnují.

a) Výstavy

Do této skupiny spadají výrazy, vztahující se k výstavám psů (zejm. výstavní tituly, hodnocení a názvy jednotlivých výstav). Tato hesla často nejsou známá mezi širší kynologickou veřejností, ale pouze mezi kynology, kteří se aktivně účastní výstav.

- Výstavní tituly: CAC, CACIB, CAJC, BOB, BONB, BONB atd.
- Výstavní známky: nadějná, velmi nadějná, výborná, velmi dobrá atd.
- Výstavy: klubovka, národka, mezinárodka, evropa atd.

b) Chov psů

Slangové výrazy z oblasti chovu psů se používají mezi chovateli a majiteli psů, kteří se hlouběji zabývají péčí, výživou a výcvikem svého psa. Dají se rozdělit na několik podskupin.

- Chov psů: bonitace, chovka, uchovnění, vrh, přípuštění, skok, progesteron, s PP, bez PP, papírák atd.
- Veterinární péče: dysplázka, čipování, tetování, kryptorchismus atd.
- Výživa: BARF, grancle, lososák, RC atd.

c) Plemena psů

Při debatování o jednotlivých plemenech psů je jasně zřetelná tendence zkracovat jejich název v případě víceslovného spojení (př. saarloosův vlčák – saarloos).

V psaném projevu, tedy v různých internetových diskuzích, dochází naopak k častému používání iniciálních zkratk (př. JRT – jack russel teriér).

d) Běžný život majitele psů

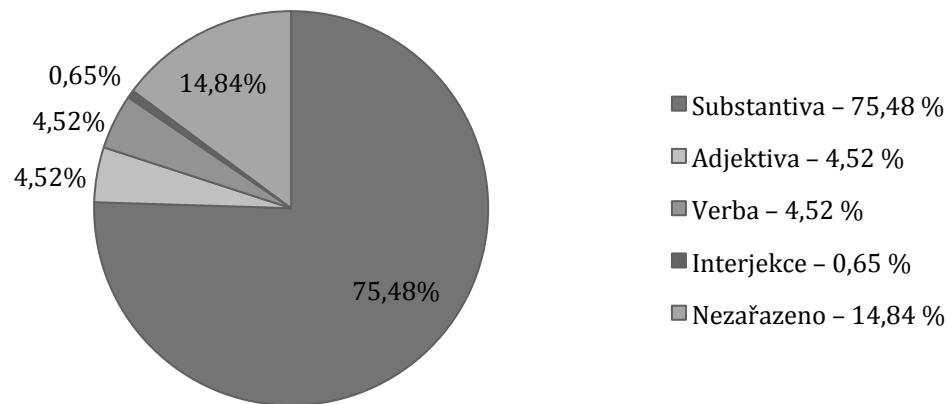
Výrazy, které tvoří tuto skupinu, se používají i mezi širší kynologickou veřejností, tzn. lidmi, kteří pouze mají doma psa, ale žádným aktivitám se nevěnují (př. vet, flexina, očkovák, odčervení, vořech, směska, množitel, množírna, pamlskovník, mlsek atd.).

6.2 Slovnědruhé hledisko

Příslušnost ke slovnímu druhu je uvedena u každého hesla. Ze sémantického popisu slangového lexika a s ohledem na komunikační potřeby dané skupiny komunikantů vyplývá, že největší potřebou kynologického slangu je pojmenování předmětů a jevů substantivní povahy. Ze sledovaného jazykového materiálu mají největší zastoupení právě substantiva, na druhém místě jsou adjektiva současně s verby a pouze v případě jednoho slova se jedná o interjekci.

Ze 155 hesel je 117 substantiv, 7 adjektiv, 7 verb a 1 interjekce. Ve slovníku se objevují i výrazy, které nebylo možné přiřadit ke slovnímu druhu, jednalo se totiž o víceslovná pojmenování, realizovaná buď ve své plné formě, nebo ve zkrácené podobě.

Slovnědruhové hledisko

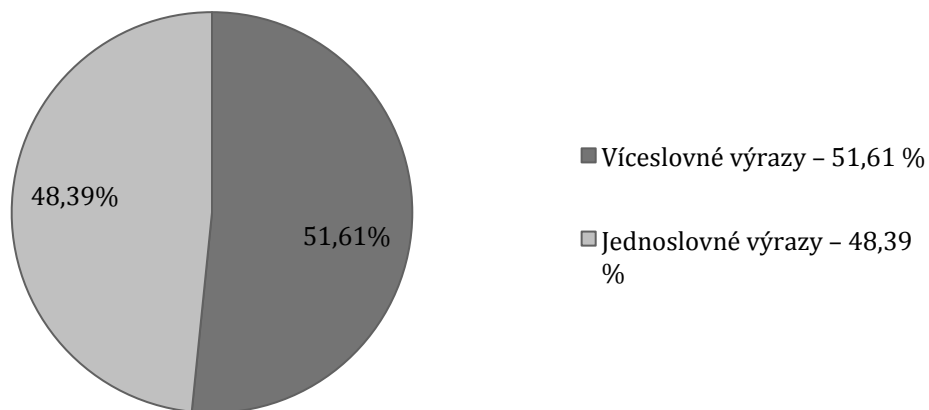

6.2.1 Struktura pojmenování

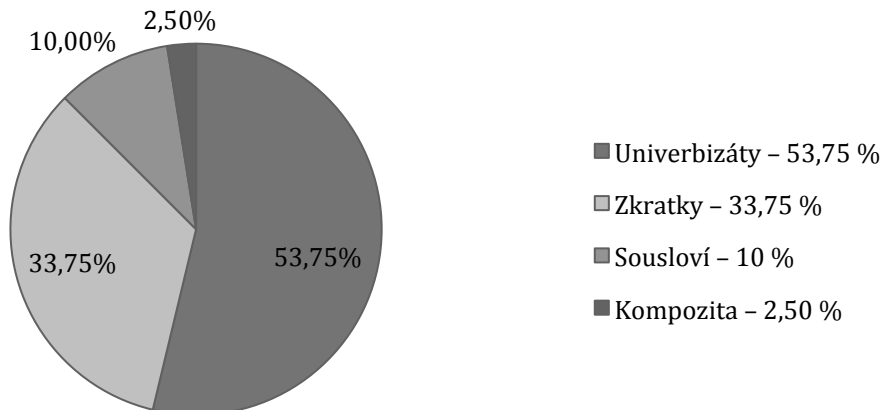
Z celkového počtu 155 hesel je 80 víceslovných názvů, z nichž některé podléhají v důsledku jazykové ekonomie kondenzačním postupům. Toto téma je podrobněji zpracováno v následující kapitole o slovtvorbě.

Původně bylo ze sebraného materiálu 80 víceslovných výrazů, tento počet se však výrazně snížil a sousloví zůstalo pouze 8. Celkem 43 víceslovných výrazů prošlo univerbizací, 27 abreviací a 2 kompozicí.

Víceslovné vs. jednoslovné výrazy

Víceslovná pojmenování a jejich podoby

6.3 Slovtvorba

Teoretická východiska pro tuto část práce jsou podrobněji zpracována v kapitole 3.1 Tvoření slangových výrazů. Ve sledovaném materiálu byly zastoupeny všechny slovtvorné způsoby. Jako nejproduktivnější skupina se jeví odvozování, přejímání z cizích jazyků a zkracování. Naopak nejméně zastoupena jsou sousloví, přenášení na základě slovního významu a skládání.

6.3.1 Odvozování

Tvoření slangových výrazů probíhá především pomocí prefixů a sufixů. Ve slangových výrazech je bohatě zastoupeno (př. granulář, barfař, množka, barfovat, pupecí, čivavka atd.).

Můžeme zde pozorovat vznik slovtvorných čeledí, jejichž podstatou je vznik řady slov se stejným kořenem. Deriváty odvozené od téhož fundujícího slova vytvářejí slovtvorné čeledi, zpravidla typu: substantivum -> verbum -> adjektivum. Vysokou slovtvornou produktivitou se vyznačují slova jako např. chov (-> uchovnit -> uchovněný) a čip (-> čipovat -> čipování).

6.3.2 Skládání

Ke skládání dochází zejména tam, kde je snaha o jednoslovné vyjádření (př. tulipytlík, středoasiat). V kynologickém slangu se nejedná o příliš zastoupený způsob slovtvorby.

6.3.3 Zkracování

Abreviace je zejména pro slang velmi typická, výjimkou není ani kynologický slang.

Jedná se zejména o iniciálové zkratky a zkratková slova (př. PK – pražský krysařík, BARF – Bones and Raw Food).

Iniciálové zkratky

Tyto zkratky se tvoří z počátečních písmen (iniciál) víceslovných názvů, při vyslovování se hláskují a označujeme je jako graficko-fónické (př. ČMKU [čé em ká ú]; PK [pé ká]). Rod iniciálových zkratek se určuje prostřednictvím slova, ze kterého byly utvořeny, u zkratek vzniklých z cizích slov se vychází z přeloženého výrazu.

Zkratková slova

Zkratková slova se od zkratek liší tím, že jsou samostatnými slovy. Rod zkratkového slova se určuje standardními postupy, tedy podle zakončení slova. Existují zkratková slova, která vznikla z iniciálových zkratek, a to v případě, že se tyto zkratky nemusejí hláskovat, ale skloňují se (př. BARF – krmíme BARFem).

6.3.4 Přenášení slovního významu

S přenesením významu na základě podobnosti se v kynologickém slangu setkáme pouze u pár výrazů (př. papíry – průkaz původu psa; haf – pes; značkování, značkovat – označovat území; šrot – ve významu špatné krmení pro psa, odpad; špagetka – jezevčík – dlouhý pes).

6.3.5 Tvoření sousloví

U slangů nepatří tento způsob slovtvorby k častým, jelikož primární funkcí slangu je zjednodušení (př. krycí list, průkaz původu, grain free, low grain atd.).

6.3.6 Přejímání slov z cizích jazyků

V kynologickém slangu se setkáváme s velkým množstvím odvozených výrazů, a to zejména z angličtiny (př. agility, BARF, handler, starter atd.) a francouzštiny (aport, FCI, CAJC, CAC, CACIB atd.). Vzhledem k četnosti jsou přejatá slova komentována v samostatné (následující) kapitole.

6.4 Původ slov

V kynologickém slangu mají největší zastoupení slova českého původu, na druhém místě jsou anglické výrazy (38), a to hlavně v případě kynologických disciplín, na třetím místě jsou slova z francouzštiny (9).

6.4.1 Slova přejatá z angličtiny

Jedná se hlavně o zkratky a zkratková slova výstavních titulů, jejichž znění je v angličtině kvůli mezinárodnímu porozumění, poté také o názvy a druhy krmiv a jednotlivé kynologické disciplíny.

U výstavních titulů existují české dublety, ty se ovšem moc nepoužívají, jelikož ocenění se popisují hlavně zkratkovými slovy (př. máme BOBa – z ang. Best of Breed – Vítěz plemene).

Mnoho krmiv pro psy se vyrábí v zahraničí, a proto mají mezinárodní název většinou v angličtině. Do češtiny se nepřekládají a používají se originální názvy či jejich zkratky (ND – z angl. Natural & Delicious, vyslovujeme česky [en dé; enděčka], BH – z angl. Barking Heads).

Oficiální názvy kynologických sportů pocházejí z anglického jazyka, ale používají se i jejich české dublety (př. dogdancing – z angl. tancování, pes – tanec se psem).

6.4.2 Slova přejatá z francouzštiny

Původ ve francouzském jazyce má „hlava“ světové kynologie, a to Mezinárodní kynologická federace, která je známá hlavně pod iniciálovou zkratkou FCI (Fédération Cynologique Internationale) a poté názvy šampionátů, které mohou psi získat na mezinárodních soutěžích krásy. Z francouzštiny pochází také povel aport (přines).

6.4.3 Adaptační mechanismy

Jedná se o souhrn procesů, při kterých dochází k přizpůsobování přejímek českému jazyku. Tyto mechanismy jsou ovlivňovány několika faktory (např. četností používání daných výrazů, druhem uživatele, jazykovou typologií obou systémů atd.).

Jako první se obvykle uvádí adaptace výslovnostní, jejíž podstata je v počestění zvukové podoby slova (může se jednat o přesunutí přízvuku na první slabiku samostatného slova, o záměnu cizích hlásek za české atd.).

Na druhém místě je adaptace grafická, při které dochází k počestění psané podoby výrazu. Dalším typem je adaptace tvaroslovná, jejíž hlavní fází je slovnědruhovému zařazení výrazu. U substantiv probíhá dále určení rodu, čísla a případně i deklinačního typu. Substantiva, adjektiva, verba a adverbia mohou dále projít slovotvornou adaptací, při níž se připojují afixy ke slovotvorným základům.

6.5 Synonyma a antonyma

Ve slanzích se obvykle objevuje mnoho synonym a jinak tomu není ani v kynologickém slangu. Se synonymy se můžeme setkat hlavně u názvů plemen psů, kdy se používají iniciálové zkratky plemene (PK – pražský krysařík), ale i univerbizovaná forma výrazu (kryska, krysule), to samé platí také pro výstavy (KV – klubová výstava – klubovka).

Při výzkumu jsem vypožorovala, že k užívání iniciálových zkratk dochází zejména při písemném projevu, v mluveném lidé obvykle užívají univerbizované výrazy.

Je to dáno tím, že některé zkratky se obtížně vyslovují a znějí nelibozvučně, zejména jedná-li se o více stejných hlásek za sebou. Dalším faktorem je také srozumitelnost zkratk.

„V psaných projevech jsou zkratky všeobecně častější. Je pravděpodobné, že zrakovému vnímání jsou přijatelnější než sluchovému.“²⁴

To, co znamenají zkratky pro psaný projev, jsou univerbizáty pro mluvený. Používají se kvůli úspornosti a jednoduchosti vyjádření.

„Tento jazykový proces, při kterém se nahrazuje pojmenování dvojslovné (několikaslovné) jednoslovným – tzv. **univerbizace** – je typický právě pro jazyk mluvený, zejména pro okruh výrazů slangových, jak už bylo mnohokrát konstatováno.“²⁵

Antonyma se vyskytují spíše sporadicky (př. papírák × bezpapírák).

6.6 Expresivita

„Expresivita je citový vztah, citové zaujetí mluvčího vyjádřené různými jazykovými prostředky; citové zbarvení.“²⁶

Jedná se tedy o slova nesoucí citový příznak. V kynologickém slangu zaznamenáváme deminutiva (př. voříšek, pamlskovníček, obřík, páníček) a pejorativa (př. vořech, množka).

6.6.1 Deminutiva

U slov zdobněných se rozlišují tři vztahy mezi deminutivem a slovem, ze kterého je utvořeno. Prvním vztahem je kvantitativní, který záleží na rozměru.

²⁴ BARTOŠEK, Jaroslav: K diskuzi o zkratkách. Naše řeč [online]. 1975, č. 1., roč. 58. [Citováno 2. 4. 2015]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5807>>.c

²⁵ SOCHOVÁ, Zdeňka: K slovtvorné a stylové charakteristice mluveného jazyka. Naše řeč [online]. 1966, č. 2, roč. 49. [Citováno 2. 4. 2015]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5183>>.

²⁶ Slovník spisovného jazyka českého [online, citováno: 2. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=expresivita&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>>.

Vyčleňuje, zda se opravdu jedná o zdrobnělinu ve smyslu zmenšení daného předmětu.

Druhý je kvalitativní vztah, nedochází u něho ke změně rozměru, ale kvality. Jedná se o individuální přístup mluvčího k objektu, kdy může mít sklon k pejorativnosti a nebo naopak k meliorativnosti, (př. pamlskovníček – nepoužívá se ve smyslu menší pamlskovník, ale pouze jako meliorativní výraz; voříšek – není myšlen menší pes, než kdybychom použili výraz vořech, jedná se pouze o zjemnění výrazu; páníček – v tomto smyslu také nemluvíme o někom menším, než kdybychom použili pán).

Třetím typem vztahu je kombinace obou předešlých, jedná se o kvantitativně-kvalitativní. Dané deminutivum je zdrobnělé jak z hlediska velikosti, tak i z individuálního postoje mluvčího, (př. obřící – zde jsou myšlena štěňata obřího plemene, proto bych to zařadila k tomuto typu vztahu).

Závěr

Cílem mé práce bylo vytvoření slovníku kynologického slangu. Zaměřila jsem se hlavně na oblast výstav, chov psů, plemena, výživu, veterinární péči a běžný život majitelů psů. Excerpce materiálu probíhala zejména na internetových diskuzích a výstavách psů.

Do slovníku jsem zařadila celkem 155 výrazů, z nichž všechny ostatní slovní druhy výrazně převyšují substantiva, což souvisí se sémantickými kategoriemi, které jsou v kynologickém slangu nejfrekventovanější. Jedná se zejména o pojmenování plemen psů, výstavní tituly, veterinární péči a chov psů.

V našem slovníku se potvrdilo, že se slang projevuje silnou tendencí k jazykové ekonomii a k výrazové úspornosti. Vysokou frekvenci vykazovala pojmenování, která vznikla kondenzačními postupy, jako např. univerbizáty nebo zkratky.

Kynologický slang je velmi frekventovaný na výstavách, kde se používají zkratky za různé tituly. Tyto zkratky mají mezinárodní charakter a pocházejí převážně z angličtiny a francouzštiny. Tituly a ocenění, které se používají častěji, mají tendenci přecházet z iniciálových zkratk na zkratková slova, která se lépe vyslovují v proudu řeči (př. iniciálová zkratka BIS je použita pouze jednou na každé výstavě jako ocenění pro nejlepšího psa výstavy, a proto je zachována i v mluvené řeči; naproti tomu stojí zkratkové slovo BOB, které zastupuje vítěze plemene a je tedy během výstavy používáno daleko častěji).

Expresivní výrazy jsou v kynologickém slangu zastoupeny minimálně. Můžeme zaznamenat několik deminutiv (pamlskovníček, obřík atd.) a pejorativ (vořech, množka).

Z hlediska původu slov ze slovníku vyplynulo, že nejčastěji se používají výrazy, které mají základ v češtině. Na druhém místě se nachází angličtina, a to s 38

výrazy z celkových 155. Z angličtiny pocházejí zejména výstavní tituly a názvy různých kynologických disciplín. Zastoupena je také francouzština, ale pouze 9 výrazy, jedná se především o názvy ocenění šampionátů na výstavách.

Ukázalo se, že i ve slangu se odlišuje psaný a mluvený jazyk. Příkladovou ukázkou jsou názvy psích plemen. Tendence tvořit slangové výrazy pro jednotlivá plemena je velmi silná. Vypozorovala jsem, že téměř z každého víceslovného názvu plemene lze vytvořit iniciálovou zkratku (př. PK – pražský krysařík). Tato forma zkratek však velmi znesnadňuje komunikaci na internetových diskuzích. Od různých plemen se také tvoří univerbizované výrazy (př. kryska – pražský krysařík). Zkratky se častěji používají v písemném projevu a univerbizáty v proudu řeči.

Kynologický slang je na výrazy velmi bohatý a vzhledem k velkému množství aktivit, kterým se může majitel se svým psem věnovat, také velmi rozvrstvený, z čehož vyplývá, že samotní milovníci psů si mezi sebou nemusí rozumět, pokud se věnují odlišným činnostem.

Seznam použité literatury

- ADÁMEK P., PROŠEK F. Slang pražských dopraváků. Dopravní podnik hl. m. Prahy a. s., 2001.
- BLÁHA, Ondřej. Funkční stratifikace češtiny. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 84 s. ISBN 978-80-244-2377-7.
- BLATNÁ, Renata, ed. a ČERMÁK, František, ed. a kol. Manuál lexikografie. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1995. 283 s. ISBN 80-85787-23-7.
- CVRČEK, Václav a kol. Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.
- ČECHOVÁ, Marie a kol. Současná česká stylistika. 1. vyd. Praha: ISV, 2003. 342 s. ISBN 80-86642-00-3.
- ČERMÁK, František. Morfématika a slovtvorba češtiny. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 287 s. ISBN 978-80-7422-146-0.
- FILIPEC, Josef a ČERMÁK, František. Česká lexikologie. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. 281 s.
- HAUSER, Přemysl. Nauka o slovní zásobě: Učeb. pro vys. šk. 2. vyd. Praha, 1986.
- HOROVÁ, Eva a kol. Kynologický výkladový slovník. 1. vyd. Praha: CanisTR, 2012. 352 s. ISBN 978-80-213-2283-7.
- SVOBODOVÁ, Diana. K typologické odlišnosti přejatých neologických prvků In: HRADILOVÁ, Darina a kol. Proměny slova. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 114 s. ISBN: 978-80-244-3489-6.
- HUBÁČEK J., JANDOVÁ E., SVOBODOVÁ J. Čeština pro učitele. Opava: VADE MECUM s.r.o. 1998, s. 24. ISBN: 80-86041-30-1.
- HUBÁČEK, Jaroslav. O českých slanzích. 2. dopl. a přeprac. vyd. Ostrava, 1981.
- HUGO, Jan, ed. Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 2006. 460 s. ISBN 80-7345-098-4.
- KŘEHÁČKOVÁ, Lenka: Kynologický slang v současné češtině. Bakalářská diplomová práce, FF MU, Brno 2013.
- Pes přítel člověka. Časopis pro chov a výcvik psů všech plemen. Praha: Pražská

vydavatelská společnost, ročník 60., číslo 1, 2, 3/2015. ISSN: 0231-5424.

Slang a argot: sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. V Plzni: Pedagogická fakulta ZČU, 2008. 107 s. Sborník Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. ISBN 978-80-7043-764-3.

Svět psů. Praha: Nakladatelství Minerva CZ, s. r. o., číslo: 2, 3/2015. ISSN: 1211-2976.

ZIMA, Jaroslav. Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická. Praha: ČSAV, 1961. 139 s. Rozpravy ČSAV. Roč. 71/1961, Řada společenských věd; Seš. 16.

Elektronické zdroje

BARTOŠEK, Jaroslav: K diskuzi o zkratkách. Naše řeč [online]. 1975, č. 1., roč. 58. [Citováno 2. 4. 2015]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5807>>.

Cz-pes – Internetová kynologická diskuze [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cz-pes.cz/diskuse/>>.

Facebook, skupina Barfování [online, citováno 14. 3. 2015]. Dostupné z: <<https://www.facebook.com/groups/141298462571618/?fref=ts>>.

Facebook, skupina Granuláři [online, citováno 14. 3. 2015]. Dostupné z: <<https://www.facebook.com/groups/457478261009908/?fref=ts>>.

Facebook, skupina Nabídka štěňátek a krycích psů s PP - potřeby kolem psů [online, citováno 14. 3. 2015]. Dostupné z: <<https://www.facebook.com/groups/kryciPSIaSTENATAsPP/?fref=ts>>.

Ifauna diskuze. [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ifauna.cz/psi/diskuse/>>.

Internetová jazyková příručka: Zkratky iniciálové [online, citováno: 1. 4. 2015] Dostupné z: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=784&id=781>>.

KOPEČNÝ František: K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargón. Naše řeč [online]. 1981, č. 2, roč. 64. [Citováno 17. 11. 2014]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>>.

NOVOSÁDOVÁ, Kateřina. MANWĚ Rhodesian Ridgeback kennel [online, citováno: 14. 3. 2015]. Dostupné z: <www.manwe.cz>.

Poradna Českomoravské kynologické unie [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cmku.cz/index2.php?stranka=vzkazy>>.

Poradna Klubu přátel psů pražských krysáříků [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://prazsky-krysarik.cz/index.php?id=268>>.

SCHNEIDEROVÁ, Eva: Slangové výrazy v jezdeckví a dostihovém sportu. Naše řeč [online]. 1989, č. 2, roč. 72. [Citováno 14. 3. 2015]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6828>>.

Slovník spisovného jazyka českého [online, citováno 11. 4. 2015]. dostupné z: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.

SOCHOVÁ, Zdeňka: K slootovorné a stylové charakteristice mluveného jazyka. Naše řeč [online]. 1966, č. 2, roč. 49. [Citováno 2. 4. 2015]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5183>>.

Veterinární poradna Vetcentrum Stodůlky. [online, citováno 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.vetcentrum.cz/stodulky/poradna>>.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Veronika Hrmová

Fakulta a katedra: Filozofická fakulta, Katedra bohemistiky

Název bakalářské práce: Slang v současné češtině: slovník kynologického slangu
(Slang in present Czech language: Dictionary of cynology slang)

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Počet znaků: 78 608

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 33

Rok obhajoby: 2015

Klíčová slova: kynologický slang, slang, Jaroslav Hubáček, slovník, slangový slovník

Keywords: cynological slang, slang, Jaroslav Hubáček, dictionary, slang dictionary

Bakalářská práce se zaměřuje na současný kynologický slang. V první, teoretické části, se zabývá vymezením slangu a jeho postavením ve funkční stratifikaci češtiny, dále jsou zpracovány slovtvorné způsoby a aspekty tvoření slangu. Cílem práce bylo vytvoření kynologického slangového slovníku, kterému předchází úvod, jenž podrobně charakterizuje vybrané zdroje. Excerpce materiálu probíhala převážně na internetových diskuzích a kynologických akcích. Na závěr je zpracována analýza sebraných slangových výrazů.

The bachelor thesis are focused on the current cynological slang. In the first theoretical part it deals with the determination of slang and its position in the functional stratification of Czech language, furthermore word-forming ways and aspects of slang creation are elaborated. The aim of the thesis was to create a cynological slang dictionary, which an introduction precedes which characterises chosen resources in details. Excerptum of the stuff was mainly done in internet forums and cynological events. In the end analysis of excerpted slang terms are processed.